

M'INVENTE SOL UN AMIC PER PARLAR,
PER RECORDAR RECORDS, VELLES HISTÒRIES
(Raimon: Perquè ningú no em contarà els seus somnis)

No saps en quin moment vas prendre consciència que t'havies fet vell. No va ser una revelació mentre anaves a comprar el pa o aturat en un semàfor ni després de caure d'un cavall, com diuen que li va passar a Sant Pau. Només has anat dues vegades, a cavall, i no has caigut, tot i la inestabilitat del trajecte. Tampoc se't va acudir de sobte, sota la dutxa, ni assegut a la tassa del vàter, on es tenen les millors idees, segons alguns xarlatans, més tard anomenats experts. Ni ho vas descobrir en un trajecte d'autobús, contemplant amb enveja un grup de joves alegres i despreocupats ni en una nit d'insomni, que és quan elabores els pensaments més estrafolaris. No va anar així. Més aviat va ser un procés, perquè els senyals que el cos i la ment t'enviaven no venien tots de cop, sinó espaiats en el temps.

Un dia t'adonaves que et cansaves més que abans, en caminades llargues o en activitats que requerien un cert esforç físic. Un altre dia el metge et deia que tenies el colesterol i la tensió en nivells massa alts i et receptava una pastilla blanca i una de rosa, que t'hauries de prendre cada dia per sempre més. Et costava identificar cançons que senties i que sabies que coneixies i tenies dificultats per adaptar-te als canvis accelerats que comporta la vida actual. Canvis en les maneres de viure i també en els valors que abans semblaven immutables i que, de cop i volta, es veien qüestionats i devaluats. I pensaves que bé que estava jo, amb les meves rutines i les meves conviccions, amb tot allò que pertanyia a un món i a una època que començaven a donar senyals de caducitat.

També notaves que les trobades amb amics ja no eren tan estimulants com abans, que s'havien fet grans i que les converses tendien a centrar-se en temes com els fills, els nets, els nivells de colesterol, les xacres de l'edat o qüestions domèstiques que a tu no et motivaven gens.

Un altre dia et feia mandra anar a un lloc que sempre t'havia agradat i la feina se't feia costeruda i et començava a fastiguejar. Els clients havien deixat de ser simpàtics i s'havien tornat pesats. Apareixien conceptes que no acabaves d'entendre, lligats sobretot a les noves tecnologies o a sofisticades operacions d'enginyeria financera, i les grans veritats de tota la vida presentaven esquerdes i amenaçaven ruïna. Trobaves que la música de la teva joventut era millor que la que es fa ara. Els refredats trigaven més a curar-se. Necessitaves ulleres per llegir i sordejaves. I així un símptoma darrere l'altre.

Com a economista que ets i acostumat a treballar amb dades, hauries d'haver confrontat tota aquesta informació quan va començar a fer-se evident i fer-ne un diagnòstic, de la mateixa manera que, quan un país pateix una disminució del consum i de la producció i puja l'atur, veus ben clar que està en recessió. O quan una empresa té més deutes que propietats, dius que està en fallida tècnica. I això no admet discussió ni pot ser valorat en temes emocionals d'optimisme o pessimisme. Són dades objectives. I això va ser el que vas haver d'acabar fent. La conclusió va ser clara: t'havies fet vell.

Un cop acceptada la teva condició, t'adones que tens molt més passat que futur, i tendeixes a recordar fets i situacions que has viscut amb intensitat, amb el perill de caure en un pou de nostàlgia, tan plaent com paralitzant. Rememores moments de plenitud i també d'oportunitats perdudes i decisions equivocades. Penses que estaria bé tornar a néixer i no repetir els errors. Tenir una segona oportunitat, que tan difícil és que es doni a la vida real.

Com que això no és possible, se t'ha acudit l'absurda idea de fer una repassada de la teva vida, allò que se'n diu unes memòries. T'has passat la major part de la teva trajectòria professional elaborant i interpretant balanços i ara tens ganes de fer-ne un de tot el que has viscut, una cosa així com tancar per inventari. Tu, que has tingut una vida més aviat corrent, sense aventures apassionants ni episodis novel·lescos. No has estat agent secret ni un seductor ni tan sols un professional especialment brillant. Tampoc has conegut gaires personatges mediàtics, d'aquests que sempre ajuden a farcir pàgines d'autobiografies complaents, ni t'has ficat en política ni has fet viatges per països exòtics. No formes part de cap minoria discriminada, que en justifiqui una defensa, d'acord amb els canons del nefast pensament políticament correcte, ara mateix universalment acceptat. Ets home, blanc, heterosexual i ciutadà de la privilegiada Unió Europea. Sí que formes part d'una minoria nacional maltractada, ignorada, reprimida i sotmesa a intents d'extermini, pel fet de ser català, però aquesta discriminació no t'ha condicionat la vida, perquè no n'has estat conscient del tot fins que has tingut una certa edat, la problemàtica s'ha fet més evident i t'ha obligat a prendre partit. En determinats moments sí que has assumit riscos, que segurament els més conservadors i apocats no haurien acceptat i te n'has sortit prou bé. Tret d'això, has entomat la vida tal com venia i l'has viscut dintre dels paràmetres de la normalitat o mediocritat, per dir-ho més clar. Per això les teves memòries corren el perill de convertir-se en un relat feixuc i avorrit.

Tot i admetre aquesta possibilitat, creus que en realitat les vides de la immensa majoria de les persones tenen aspectes prou interessants, si se saben explicar, malgrat que siguin viscudes en la intranscendència. I això val per als mecànics i pels poetes, pels pagesos i pels administradors de finques, pels manobres i pels arquitectes, pels taxistes i pels músics, pels pin-

tors de quadres i pels pintors de parets. També pels economistes, encara que molts els considerin uns éssers incapaços de fer res més que números i diners. Tots tenen reptes, ambicions, frustracions, alegries i tristeses. Vivències dignes de ser explicades, amb elements únics i singulars que les fan suggestives. Perquè tothom té una vida i una manera de ser, pròpia i irrepètible, amb idees i sensacions personals. I tu vols exposar les teves. Vols reflexionar sobre el temps que t'ha tocat viure i sobre el món, la vida, la professió i les circumstàncies que has viscut. I per fer això no necessites inventar-te cap història. Només et cal fer una repassada de la teva vida i allà hi trobaràs desencadenants, conflictes, escenes, punts de gir i desenllaços, que són la primera matèria de la narrativa. No et cal inventar res, perquè allà hi tens de tot. T'hauria anat bé haver escrit dietaris, notes o algun diari on haguessis anotat les teves vivències i els teus punts de vista. No ho has fet mai, això, i ara t'has de refiar només de la memòria, sempre tan selectiva, manipuladora, fràgil i incerta.

Malgrat aquest cúmul d'inconvenients, estàs convençut que, si en saps treure el suc, a la memòria i als records, la teva vida pot ser un argument tan bo com qualsevol altre. Què són les novel·les, sinó relats de vides o d'episodis d'aquestes vides? Quantes novel·les sobre vides ensopides han interessat multituds de lectors? Segur que tothom en pot citar unes quantes. No et sembla necessari haver fet coses que convertissin la teva vida en una aventura apassionant o especialment entretinguda. Tens coses a dir i el repte és saber-les expressar de la forma i amb els recursos literaris adequats que les facin dignes de ser llegides.

Tu i la teva *ditxosa* memòria. No se t'acut cap més manera de titular les teves memòries. *Ditxós* és una paraula que no figura al Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, que no està admesa. Es considera un barbarisme, derivat del mot castellà *dicha*, que vol dir felicitat o sort. Però resulta que l'has

sentida, des de la infància amb un altre significat, referit a una cosa molesta i persistent. I has descobert que el Diccionari català-valencià-balear de Francesc de Borja Moll la recull i en dona dues definicions: per una banda, feliç, ben sortat i, per l'altra, molest per massa insistent. Precisament les característiques que defineixen la teva memòria. Recordar fets, situacions i sensacions que has viscut i que t'han fet com ets et reafirma en les teves arrels, t'ajuda a entendre el present i et fa feliç. I, al mateix temps, els records han estat moltes vegades una presència excessiva, que t'ha lligat al passat i que t'ha destorbat a l'hora d'evolucionar i emprendre nous camins de futur. Per tant, *ditxosa* memòria!

Poc després de concebre aquest projecte, que encara ara et sembla forassenyat, se't va acudir una frase brillant: la vida és una pel·lícula que sempre acaba malament. Vas quedar satisfet, d'aquesta troballa. Podia ser una bona manera de començar unes memòries. La vas escriure de seguida en una llibreta, abans no te n'oblidessis. I al cap d'un temps la vas veure citada, amb les mateixes paraules, en un article al diari i atribuïda a no recordes qui que, per descomptat, no eres tu. És molta casualitat, que se us acudís a tots dos la mateixa frase. I et va entrar el dubte de si de veritat l'havies pensada tu o senzillament l'havies llegida en algun lloc i la memòria te l'havia servit en aquell moment, sense citar-ne l'autor.

Sigui com sigui, tothom està condemnat a fer-se vell i morir. O pitjor encara, per a alguns: morir abans de fer-se vells, cosa que a tu ja no et pot passar. Està muntat així i fa ràbia. I et preguntes com és possible que, amb tants i tan sofisticats invents que s'han fet, encara no s'hagi trobat l'elixir de l'eterna joventut, la medicina per a totes les malalties i la manera d'aturar el procés d'envelliment. Aquesta pèrdua constant de neurones, que comença tan aviat i progressa de manera tossuda i inalterable.

També és cert, i aquesta és una de les conviccions més arrelades que tens, que el progrés va lligat a la renovació i al canvi, incompatibles amb una vida eterna. Si tothom fos jove a perpetuïtat, a més a més de no tenir lloc físicament en aquesta terra ni accés a uns recursos que són limitats, el món s'ompliria de matusalems nostàlgics i reaccionaris, que farien impossible la innovació i la renovació d'idees i pensaments.

Ara per ara no s'hi pot fer res. El destí final de cadascú és morir. Però en l'entremig, en aquell període més o menys llarg, que va del naixement fins a la mort, estàs convençut que la vida ofereix un munt de possibilitats i de situacions que, en la majoria dels casos, fan que valgui la pena haver-la viscut. No et refereixes només als moments de plenitud, com una abraçada, un petó, la contemplació d'un paisatge, d'una obra d'art o d'un somriure, aquella música que t'emociona o un èxit professional o esportiu, sinó a fets més quotidians, com la relació amb la feina, l'entorn familiar, l'amor, la vinculació amb els amics, les coses que et motiven o les circumstàncies que et fan prendre determinades decisions. Situacions que omplen la vida i que configuren la pròpia evolució com a persones.

És per això que, entrat ja en una edat provectora, quan el futur es fa cada vegada més curt i el passat s'acosta perillosament als límits màxims de metratge fixats per aquell creador pocasolta, et ve de gust esprémer els records i explicar la teva vida, no d'una manera objectiva ni detallada, sinó com a tu et sembli, tal com et dicti la memòria, que no es limita a guardar els records, sinó que els selecciona, llençant els que no li interesen, els ordena a la seva manera capriciosa, els manipula i els adapta a la manera actual de veure les coses, sempre canviant amb el pas dels anys.

De primer et plantejes la possibilitat de fer un exercici d'introspecció, una mena de diari íntim, destinat a tu mateix. Aquest és un treball d'un gran valor i d'una enorme utilitat.

Tot escrivint s'ordenen les idees, s'entén més bé el que ha passat, es descobreixen millor els defectes i les limitacions i es pot fer un balanç més acurat del propi pas pel món, a part de reviure fets i situacions que ens han apropat a la felicitat i valorar les persones que s'han conegut i ens han acompanyat. És una possibilitat interessant, que té fins i tot propietats terapèutiques. Els psicòlegs ho recomanen. Escriure les pròpies impressions és una bona teràpia contra l'angoixa.

Fer un exercici d'aquesta naturalesa requereix una absoluta sinceritat. Si un no és honest amb si mateix i s'enganya, l'esforç que farà serà inútil. Cal ser transparent i veraç, sense perdre la subjectivitat que és inherent a la mateixa forma de pensar.

Una altra manera de plantejar unes memòries és fer-ho amb la intenció que siguin llegides per altres persones, gent propera o aliena al propi cercle de família i amics. Això és el que et ve de gust fer. En aquest cas la sinceritat absoluta és desaconsellable. S'ha de tenir en compte que donar la pròpia versió d'algun fet pot molestar a persones que s'aprecien i que no hi surtin ben parades. Alerta doncs amb aquesta sinceritat, que de vegades pot derivar en mala educació. A més a més, pot haver-hi fets o pensaments que pertanyen a la més estricta intimitat i que no cal o no vols que surtin d'aquí.

Això t'obligarà a retocar la realitat i a practicar l'autoficció. I és que, en el fons, què és la realitat? Parlar avui de fets del passat, alguns de fa més de cinquanta o seixanta anys, no reflecteix una única realitat objectiva. És el que tu en penses després dels anys, quan ja coneixes el que s'ha esdevingut després i amb la teva mentalitat actual, que és diferent de la que tenies quan els fets van succeir. I si admets que la realitat no és objectiva, sinó canviant i polièdrica, això vol dir que la veritat única i absoluta no existeix. Tampoc vols mentir, però sí que et penses permetre exagerar, silenciar certes coses i can-

viar detalls i situacions, amb la intenció d'augmentar-ne l'interès o dotar-les de més coherència. I per descomptat, canviaràs els noms de les persones que hi surtin, per tal de preservar la seva, d'intimitat.

Com s'ha esmentat abans, la teva vida té poc d'original, èpic o novel·lesc. L'has viscuda dintre dels paràmetres d'allò que se'n diu la normalitat i segurament un relat que es limités a descriure cronològicament les coses que t'han passat portaria inevitablement a aquest lector, al qual aspirem, cap a un desagradable estat d'avorriment. Per això aprofitaràs la descripció d'escenes de la teva vida per incloure-hi reflexions, motius que t'han portat a prendre determinats camins i la teva visió del temps i de les circumstàncies que t'han tocat viure. Això és el que pot tenir interès. Les coses que has viscut, sense cap més ingredient, no passen de ser anècdotes que, com a màxim, poden reflectir una època i una manera de fer d'un determinat moment.

El que està clar és que tens ganes d'explicar la teva vida, que és la història que en realitat t'interessa més. Et ve de gust i els gustos s'han de satisfer. Et sentiràs feliç si a algú li agrada, la teva història. I et sabrà greu per aquells que no hi trobin res d'estimulant. Així és sempre, a la vida. Per tant, fes treballar la memòria, estira'n els fils i a veure què en surt, de tot plegat.